

УДК 378.147

А. А. Кірду́н

Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт

**ПРАБЛЕМА МАТЫВАЦЫІ СТУДЭНТАЎ ДА АВАЛОДАННЯ
БЕЛАРУСКАМОЎНАЙ ПРАФЕСІЙНАЙ ЛЕКСІКАЙ**

У артыкуле ўвага скіравана на праблему развіцця матывацыі студэнтаў на занятках па дысцыпліне «Беларуская мова (прафесійная лексіка)». Вызначана, што для выкладчыка-беларусіста надзвычайнасць актуальнасці гэтай праблемы абумоўлена шэрагам разнапланавых і нават у пэўнай ступені супярэчлівых фактараў. Сярод іх: відавочныя зрухі ў суадносінах функцый педагога ў сучасным вучэбным працэсе, выкліканыя інтэнсіўным развіццём інфармацыйных тэхналогій; агульны нізкі ўзровень цікавасці да вучобы ў вялікай часткі сённяшніх студэнтаў; невідавочнасць для студэнтаў інжынерна-тэхнічных ці інжынерна-тэхналагічных факультэтаў практычнай значнасці засваення беларускамоўнага матэрыялу, калі ва ўмовах несбалансаванага білінгвізму ў прафесійным асяроддзі татальна пераважае руская мова. Пераадоленне апісанай праблемы і стварэнне станоўчай вучэбнай матывацыі да вывучэння беларускамоўнай прафесійнай лексікі звязваецца з дыдактычна-камунікатыўнай стратэгіяй пераканання. Гэтая стратэгія рэалізуецца на працягу ўсяго курса навучання, але пры гэтым мае некалькі стадыяў: 1) інфармаванне аб моўнай сітуацыі, якая склалася на дадзены момант у Беларусі; 2) ацэнка стану беларускай мовы ў сучасным грамадстве, а таксама вызначэнне і ацэнка фактараў, што паўплывалі на яе стан; 3) абмеркаванне магчымых мэтазгодных дзеянняў па нармалізацыі моўнай сітуацыі і апісанне ідэальнага вобраза моўнага балансу ў прафесійным асяроддзі. Гэтыя тры стадыі знаходзяць адлюстраванне ў пытаннях: а) што адбываецца? б) як гэта ацэньваць? в) што гэта для нас значыць? г) што трэба рабіць?

Ключавыя словы: матывацыя студэнтаў, вучэбны працэс, вучэбная дысцыпліна, прафесійная лексіка, моўная сітуацыя, дыдактычна-камунікатыўная стратэгія, маўленчая асоба.

Для цытавання: Кірду́н А. А. Праблема матывацыі студэнтаў да авалодання беларускамоўнай прафесійнай лексікай // Труды БГТУ. Сер. 4, Принт- и медиатехнологии. 2026. № 1 (303). С. 93–100. DOI:10.52065/2520-6729-2026-303-10.

A. A. Kirdun

Belarusian State Technological University

**THE PROBLEM OF MOTIVATING STUDENTS
TO MASTER BELARUSIAN-LANGUAGE PROFESSIONAL VOCABULARY**

The article focuses on the problem of developing students' motivation in classes in the discipline "Belarusian language (professional vocabulary)". It has been determined that for a teacher of Belarusian studies, the extreme relevance of this problem is due to a number of diverse and even, to a certain extent, contradictory factors. Among them: obvious shifts in the ratio of teacher functions in the modern educational process, caused by the intensive development of information technologies; a general low level of interest in studying among a large part of today's students; the lack of clarity for students of engineering and technical or engineering and technological faculties of the practical significance of mastering Belarusian-language material, when in conditions of unbalanced bilingualism in the professional environment the Russian language completely prevails. Overcoming the described problem and creating positive learning motivation for learning Belarusian professional vocabulary is associated with the didactic-communicative strategy of persuasion. This strategy is implemented throughout the entire course of study, but it has several stages: 1) informing about the current language situation in Belarus; 2) assessing the state of the Belarusian language in modern society, as well as identifying and assessing the factors that influenced its state; 3) discussing possible appropriate actions to normalize the language situation and describing the ideal image of language balance in the professional environment. These three stages are reflected in the questions: a) what is happening? b) how to assess it? c) what does it mean for us? d) what should be done?

Keywords: student motivation, the learning process, academic discipline, professional vocabulary, language situation, didactic and communicative strategy, linguistic personality.

For citation: Kirdun A. A. The problem of motivating students to master Belarusian-language professional vocabula. *Proceedings of BSTU, issue 4, Print- and Mediatechnologies*, 2026, no. 1 (303), pp. 93–100 (In Belarusian).

DOI:10.52065/2520-6729-2026-303-10.

Уводзіны. Выкладанне дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» ва ўстановах вышэйшай адукацыі нефілалагічнага профілю накіравана на развіццё ў студэнтаў навыкаў выкарыстання беларускай мовы ў прафесійным кантэксце. Гэта ўключае, сярод мноства іншых аспектаў, абавязковае вывучэнне беларускамоўнай тэрміналогіі па «профільнай» спецыяльнасці, а таксама ўмацаванне ведаў граматыкі і стылістычных асаблівасцей лексічных, сінтаксічных і іншых моўных сродкаў, неабходных для чытання і стварэння тэкстаў афіцыйна-справавога або навуковага характару. Дасягненне поспехаў у гэтым кірунку вучэбнай дзейнасці сёння немагчыма без мэтанакіраванай і карпатлівай працы выкладчыка па стварэнні матывацыі студэнтаў.

Па вызначэнні спецыялістаў у галіне педагогікі і псіхалогіі, матывацыя з'яўляецца адначасова і сістэмай фактараў, што дэтэрмінуюць паводзіны (патрэбнасці, мэты, намеры, імкненні, інтарэсы і інш.), і характарыстыкай працэсу, які стымулюе і падтрымлівае паводзінскую актыўнасць асобы [1–3]. Зыходзячы з гэтых палажэнняў, матывацыю студэнта можна вызначыць як яго ўнутраны стан, звязаны з патрэбнасцямі і жаданнямі, што стымулююць і абумоўліваюць яго дзеянні па дасягненні вучэбных мэт. Гэта своеасаблівае ўнутранае прадпісанне, якое «падштурхоўвае» індывіда настойліва авалодваць новымі ведамі, навыкамі і ўменнямі.

Асноўная частка. Для выкладчыка-беларусіста праблема развіцця матывацыі набыла надзвычайную актуальнасць, што абумоўлена шэрагам разнапланавых і нават у пэўнай ступені супярэчлівых фактараў. Сярод іх найперш трэба адзначыць відавочныя зрухі ў суадносінах функцый педагога ў сучасным вучэбным працэсе, выкліканыя інтэнсіўным развіццём інфармацыйных тэхналогій. Яшчэ не так даўно вядучая роля настаўніка ў школе і выкладчыка ва ўніверсітэце заключалася ў перадачы ведаў. Інакш кажучы, педагог часцей за ўсё выступаў асноўным транслятарам вучэбнай інфармацыі. Сёння ж навучальная ўстанова перастае быць унікальным месцам атрымання ведаў, бо сучасныя школьнікі і студэнты – актыўныя карыстальнікі інтэрнэту і сацыяльных сетак, дзе інфармацыйная база мае неабсяжныя памеры, і прыярытэтнымі функцыямі выкладчыка становяцца «падахвочванні студэнтаў да працэсу пазнання (матывацыя), арганізацыя вучэбна-выхаваўчага працэсу і кіраванне іх пазнавальнай дзейнасцю, кантроль, карэкцыя і ацэнка адукаванасці» [2, с. 332]. У сучасным высокатэхналагічным асяроддзі, дзе ўсё імкліва мяняецца, педагогу важна быць не толькі і не столькі крыніцай ведаў, колькі правадніком і памочнікам у іх атрыманні і засваенні, бо лёгкасць здабывання гатовых адказаў на любыя пытанні праз гаджэты адначасова стварае рызыку ўзвядзення дылетанцкіх меркаванняў да нормы. На гэта асаблівую ўвагу звяртае Т. У. Чарнігаўская, вядомы савецкі і расійскі вучоны-даследчык, педагог, найбуйнейшы спецыяліст у галіне нейралінгвістыкі і псіхалінгвістыкі, нейрабіялогіі і нейрафізіялогіі. У артыкулах і навукова-папулярных лекцыях, інтэрв'ю, прысвечаных праблемам сучаснай адукацыі (гл., напрыклад, <https://www.youtube.com/watch?v=zpe2QE-cuXs>), яна падкрэслівае высокую ступень важнасці ўмення педагога фарміраваць у сучасных навучэнцаў навыкі крытычнага мыслення. Як даводзіць прафесар, настаўнік павінен навучыць падапечных задаваць пытанні, сумнявацца, правяраць інфармацыю і спраўляцца з нявызначанасцю, шукаць доказы і рабіць высновы, а не проста завучваць факты; вучням ці студэнтам неабходна «ўручыць кампас», каб яны маглі пераадолець дэзарыентацыю ў сучасным лавінападобным і зменлівым патоку інфармацыі.

Зразумела, што ў новых рэаліях характар вучэбнай дзейнасці таксама змяняецца: навучэнцы ўжо не столькі аб'екты педагогічнага ўздзеяння, колькі суб'екты пазнання, і іх камунікатыўная кампетэнцыя фарміруецца (ці ў ідэале павінна фарміравацца) праз уласную

інтэлектуальна-пазнавальную актыўнасць, а не шляхам засваення гатовага набору ведаў, які падаецца настаўнікам ці выкладчыкам, і выканання прапанаваных ім практыкаванняў. Гэта асаблівым чынам арганізаванае пастаяннае ўзаемадзеянне навучэнца з педагогам і з іншымі навучэнцамі.

Другі важны фактар, які абумоўлівае актуальнасць праблемы развіцця матывацыі да засваення беларускамоўнага матэрыялу, некалькі дысгарманіруе з апісанымі вышэй высокімі патрабаваннямі да сучаснага вучэбнага працэсу. І гэты фактар – агульны нізкі ўзровень цікавасці да вучобы ў вялікай часткі сённяшніх студэнтаў. Нельга не пагадзіцца з даследчыкамі, якія пішуць, што маладыя людзі часта робяць выпадковы выбар універсітэта і факультэта і не зацікаўлены ў паглыбленні ў выбраную прафесію. «Яны імкнуцца атрымаць любы дыплом аб вышэйшай адукацыі (так званую “корачку”), часта не могуць вызначыць уласныя прыярытэты для рэалізацыі прафесійнага патэнцыялу, недастаткова прафарыентаваныя...» [4, с. 421]. Нярэдкамі з’яўляюцца выпадкі, калі былыя школьнікі-выдатнікі ва ўніверсітэце маюць нізкія паказчыкі ў вучобе. «Атрымаўшы нейкую свабоду дзеянняў, аддзяліўшыся ад сям’і як самастойная асоба, студэнт прадпрымае крокі да ўсведамлення сябе такім. Але недахоп вопыту і пачуццё беспакаранасці за дрэнную паспяховасць або наведвальнасць часта прыводзяць да неспрыяльных наступстваў, такіх, як запазычанасць або адлічэнне. Не ў стане знайсці для сябе эфектыўную вучэбную матывацыю ўзамен той, што была падчас навучання ў школе (напрыклад, боязь пакарання з боку бацькоў), студэнт не дапускае думкі, што навучанне ў ВУН можа быць цікавым само па сабе» [5, с. 96].

Пералік прычын адсутнасці матывацыі да вучобы можа быць працягнуты, але колькі б пазіцый даследчыкі не абзначылі, у дачыненні да дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» дадаецца яшчэ адзін, спецыфічны, фактар. Ва ўмовах несбалансаванага білінгвізму, пры якім у прафесійным асяроддзі татальна пераважае руская мова, для студэнтаў часта з’яўляецца невідавочнай практычнай значнасць таго зместу, які патрабуецца засвоіць у межах беларускамоўнай філалагічнай дысцыпліны, што выкладаецца на інжынерна-тэхнічных ці інжынерна-тэхналагічных факультэтах. Без разумення значнасці вучэбнага прадмета не ўзнікае яго ўнутранага прыняцця і, як след, сапраўднага асэнсаванага ўключэння ў вучэбную працу. Па нашых назіраннях, часцей дзейнічае толькі так званы знешні від матывацыі навучання [6], прычым з найбольш частымі імператывамі тыпу «выконваю заданні, каб пазбегнуць дрэннай адзнакі або крытыкі», «імкнуся не мець запазычанасцей па дысцыпліне, бо гэта ўплывае на стыпендыю», «наведваю заняткі, бо пропускі кантралюе стараста групы / выкладчык» і да т. п. Студэнты з такой матывацыяй, як правіла, засвойваюць матэрыял па прадмеце ў мінімальна неабходным аб’ёме, а сам працэс навучання разглядаюць як вымушаны. Малаімаверна, што ў далейшым выпускнік з падобнымі імператывамі будзе ажыццяўляць рэфлексію адносна існуючых стэрэатыпаў моўных паводзін у грамадстве і прыкладаць намаганні для іх пераадолення. Па вялікім рахунку, такі найкаштоўнейшы актыў, якім мог бы быць *збалансаваны* беларуска-рускі білінгвізм (ці полілінгвізм з абавязковым беларускамоўным кампанентам) у прафесійнай камунікацыі, у развіцці эканомікі краіны хутчэй за ўсё так і застанецца незадазейнічаным.

Для змянення апісанага вышэй сцэнарыю падчас заняткаў студэнтам неабходна не толькі даць веды пра састаў і сістэмную арганізацыю беларускамоўнай лексікі будучай прафесіі, але і, што больш важна, мэтанакіравана фарміраваць *станоўчую* вучэбную матывацыю да яе засваення. Самым жа даступным «інструментам» у гэтай справе з’яўляюцца, канешне, вербальныя пабуджэнні выкладчыка, але не самі па сабе як наборы маўленчых канструкцый тыпу «вывучыце / зрабіце / выканайце...», «вам неабходна вывучыць...», «вы павінны ведаць...», «вы павінны разумець...», «вам трэба авалодаць...» і г. д., а як маўленчыя тактыкі, убудаваныя ў розныя дыдактычна-камунікатыўныя стратэгіі. Адна з іх, найбольш важная, – стратэгія пераканання, накіраваная на тое, каб сфарміраваць у студэнтаў такія погляды і меркаванні, якія б садзейнічалі, па-першае, засваенню «канструкта», што кожны адукаваны чалавек – гэта яшчэ і маўленчая асоба (г. зн. асоба, якая ажыццяўляе самакантроль за якасцю свайго

маўлення), а па-другое, усведамленню і асэнсаванню неабходнасці і натуральнасці ўласнага ўкладу ў справу гарманізацыі ўжывання дзвюх дзяржаўных моў сваёй краіны з адначасовым унутраным прыняццем пазіцыі, «што толькі рэальна двухмоўная і шматмоўная асоба, якая выразна ўсведамляе каштоўнасць нацыянальна-моўных прыярытэтаў для захавання сваёй адметнасці ў эпоху інтэнсіўнай глабалізацыі і інтэграцыі, з'яўляецца найбольш падрыхтаванай для рэалізацыі сваіх інтэлектуальных здольнасцей і прафесійных амбіцый у сучасным шматмоўным і шматкультурным свеце» [7, с. 7].

Стратэгія рэалізуецца на працягу ўсяго курса навучання, але пры гэтым мае некалькі стадый: 1) інфармаванне аб моўнай сітуацыі, якая склалася на дадзены момант у Беларусі; 2) ацэнка стану беларускай мовы ў сучасным грамадстве, а таксама вызначэнне і ацэнка фактараў, што паўплывалі на яе стан; 3) абмеркаванне магчымых мэтазгодных дзеянняў па нармалізацыі моўнай сітуацыі і апісанне ідэальнага вобраза моўнага балансу ў прафесійным асяроддзі. Гэтыя тры стадыі знаходзяць адлюстраванне ў пытаннях: а) што адбываецца? б) як гэта ацэньваць? в) што гэта для нас значыць? г) што трэба рабіць?

Важнай умовай паспяховай рэалізацыі стратэгіі пераканання з'яўляецца пастаноўка праблемы. Выкладчык можа сфармуляваць яе сам ці выкарыстаць цытаты з навуковай літаратуры, напрыклад: «Абедзве мовы (руская і беларуская) атрымалі роўны статус у адпаведнасці з Законам аб мовах у Рэспубліцы Беларусь. Аднак пасля ўвядзення яго ў дзеянне права грамадзяніна выбіраць мову зносін у асноўным стала рэалізоўвацца ў напрамку рускай мовы, <...> раўнапраўе моў дэ-юрэ і рэальная практыка іх функцыянавання дэ-факта перасталі адпавядаць адзін аднаму» [8, с. 246]; «...двухмоўе носіць асіметрычны характар, г. зн. у сучаснай камунікацыі руская мова дамінуе. Больш за тое, вырасла ўжо два пакаленні, для якіх этнічная беларуская мова перастала быць роднай, замест яе роднай для многіх беларусаў стала змешаная беларуска-руская мова, метафарычна і ў насмешку названая “трасянкай”» [9, с. 59] і інш. Зразумела, што цытата пры гэтым выкарыстоўваецца не як эпіграф да заняткаў ці «этыкетка» да іх, а як апора для аргументацыі, як інструмент для параўнання і аналізу розных пунктаў гледжання на моўную сітуацыю ў грамадстве, як сродак фарміравання культуры дыялогу і больш глыбокага разумення праблемы.

Пры інфармаванні аб моўнай сітуацыі важна падкрэсліваць, што ў Рэспубліцы Беларусь распрацаваны і замацаваны нормы, якія ў цэлым адпавядаюць сутнасці і прынцыпам дзяржаўнага двухмоўя. Неабходна знаёміць студэнтаў са зместам «моўных» артыкулаў хаця б асноўных нарматыўных актаў, напрыклад такіх, як Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь, Закон Рэспублікі Беларусь ад 26 студзеня 1990 г. «Аб мовах Рэспублікі Беларусь», Закон Рэспублікі Беларусь ад 01 чэрвеня 2022 г. «Аб дзяржаўнай службе ў Рэспубліцы Беларусь», Закон Рэспублікі Беларусь ад 18 ліпеня 2011 г. «Аб зваротах грамадзян і юрыдычных асоб», Пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 29 красавіка 2010 г. № 645 «Аб парадку функцыянавання інтэрнэт-сайтаў дзяржаўных органаў і арганізацый» і інш. Мэтазгодна звярнуць увагу і на той факт, што стварэнне перашкод і абмежаванняў у карыстанні любой мовай, у тым ліку і беларускай, з'яўляецца правапарушэннем, за якое, паводле артыкула 10.16. Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных правапарушэннях, прадугледжваецца пакаранне.

Пры вывучэнні тэм вучэбнай праграмы неабходна засяроджваць увагу на фактах, засваенне якіх будзе садзейнічаць фарміраванню пачуццяў павагі да гісторыі беларускай мовы і гонару з прычыны прыналежнасці да яе носбітаў. Гаворачы пра гісторыю развіцця беларускай мовы, мэтазгодна рабіць акцэнт на тых момантах, што паказваюць выбітную ролю беларусаў у справе папулярызацыі асветы не толькі на нашых землях, але і ва ўсім славянскім свеце. Напрыклад, у сярэднія вякі ні ў адной краіне не было столькі культурна-асветніцкіх цэнтраў, друкарняў і адукацыйных устаноў, колькі іх было на тэрыторыі сучаснай Беларусі. У XVI–XVII стст. у Вялікім Княстве Літоўскім на беларускіх землях было надрукавана 17 кірылічных буквароў, у той час як у Польшчы – 8, а ў Маскоўскай дзяржаве – 5. Значную ролю ў распаўсюджванні асветы ў Беларусі, Літве, Украіне адыграў кнігадрукар

Спірыдон Собаль. Адным з унікальных выданняў з’яўляецца яго 80-старонкавы «Буквар» 1631 г. Для гэтага падручніка Спірыдон Собаль выпрацаваў метадку «учения детям начинающим чтению», якую потым выкарыстоўвалі ў сваіх выданнях іншыя асветнікі і паводле якой дзяцей навучаюць грамаце і цяпер.

З выкарыстаннем розных спосабаў, прыёмаў і, самае галоўнае, рацыянальных аргументаў студэнтам даводзіцца, што яны з’яўляюцца спадкаемцамі адной з самых багатых моў свету, адным з паказчыкаў чаго з’яўляецца слоўнікавы запас [10]. Сёння ў беларускай літаратурнай мове налічваецца прыкладна 250 000–500 000 слоў, а ў дыялектнай мове – амаль 2 мільёны слоў. Для асэнсавання гэтых лічбаў мэтазгодна звярнуцца да параўнання: у сучаснай англійскай мове 600 000–750 000 слоў; у нямецкай, паводле розных падлікаў, ад 185 000 да 300 000 слоў; самы вялікі слоўнік французскай мовы налічвае крыху больш за 100 000 слоў. Калі гэтыя лічбы разглядаць прапарцыянальна колькасці носьбітаў адпаведнай мовы, то стане відавочным, што патэнцыял лексічнага развіцця беларускай мовы найвышэйшы. Беларуская мова – гэта адна з пашыраных сучасных пісьмовых моў свету, якая існуе ў двух правапісах: афіцыйным («наркамаўка») і неафіцыйным («тарашкевіца»); гэта найчысцейшая са славянскіх моў і другая мова ў Еўропе (пасля італьянскай) паводле спеўнасці і мяккасці.

Аб высокай канкурэнтаздольнасці беларускай мовы, яе жыццёвасці сведчыць і той факт, што беларуская мова адносіцца да дастаткова шырока прадстаўленых моў у інтэрнэце. Паводле даследавання венгерскага лінгвіста і матэматыка Андраша Карная «Лічбавая смерць моў», апублікаванага ў 2013 г., з 7776 сусветных моў беларуская мова ўваходзіць у лік 170 моў, або 2% ад усіх існуючых, жыццяздольных у анлайне. Беларускамоўны кантэнт хоць і не такі шырокі, як, напрыклад, рускамоўны ці англамоўны, але тэндэнцыя да яго пашырэння відавочная [11]. Часткай гэтага кантэнту з’яўляюцца рэсурсы, на якіх прадстаўлена навуковая і даведачная літаратура па беларускай мове [12, 13], і студэнтаў неабходна абавязкова знаёміць з такімі рэсурсамі, вучыць прыёмам карэктнага пошуку і выкарыстання неабходнай лінгвістычнай інфармацыі. Варта звярнуць увагу на існаванне тэкставага рэдактара, арфаграфічнага карэктара і іншых камп’ютарных праграм для беларускай мовы і г. д.

Яшчэ адзін факт, які можа быць у «арсенале» аргументаў выкладчыка, звязаны з мастацкай літаратурай. На беларускай мове напісана шмат твораў, што ўваходзяць сёння ў залаты фонд не толькі беларускай, але і сусветнай літаратурнай класікі. Напрыклад, за свае цудоўныя казкі, якія захапляюць і сюжэтам, і жывым звонкім словам, і запамінальнымі вобразамі, Васіль Вітка быў уганараваны ў 1973 г. тытулам «Найлепшы казачнік свету» і атрымаў прэстыжны і пачэсны Міжнародны дыплом імя Х.-К. Андэрсана. У творах Янкі Маўра, незалежна ад тэмы і сюжэта, чырвонай ніткай праходзяць ідэі Дабрыні і Чалавечнасці, таму невыпадкова, што ў 1983 г. у адпаведнасці з рашэннем ЮНЕСКА стагоддзе з дня нараджэння пісьменніка адзначалася ва ўсім свеце. Творы Якуба Коласа, Янкі Купалы, Васіля Быкава, Івана Шамякіна, Уладзіміра Караткевіча, Івана Мележа і іншых перакладзены на дзясяткі моў свету і вывучаюцца ва ўніверсітэтах на філалагічных факультэтах.

Трэба тлумачыць, канешне, што ўключэнне твораў у залаты фонд сусветнай літаратурнай класікі з’яўляецца не толькі сведчаннем прызнання найвышэйшага мастацкага майстэрства аўтараў, вечнай актуальнасці зместу і значнага ўплыву беларускай літаратуры на культуру чалавецтва, але і доказам невычэрпнай рэсурснасці самой беларускай мовы, яе ўнікальных магчымасцей для дакладнага адлюстравання складаных чалавечых эмоцый і адносін, і захаваць гэты рэсурс – задача і адначасова выклік для цяперашніх студэнтаў.

Беларуская мова – гэта мова, да якой працяўляецца інтарэс у многіх краінах свету. Напрыклад, сёння яе вывучаюць студэнты гістарычнага і філалагічнага факультэтаў Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя М. В. Ламаносава [14]. Там жа ў 2017 г. быў створаны Цэнтр беларускай мовы, літаратуры і культуры, праца якога накіравана на захаванне, развіццё і папулярызаванне беларускай мовы, літаратуры і культуры ў Маскве. У Кітаі ў Цяньцзінскім ўніверсітэце замежных моў працуе Цэнтр Якуба Коласа, функцыянуе беларускі

факультэт, на якім кітайскія студэнты навучаюцца па спецыяльнасці «Беларуская мова». Адна з выпускніц гэтага факультэта зараз ужо сама выкладае беларускую мову і так гаворыць пра свой прафесійны інтарэс: «Свет мае патрэбу ў розных галасах, і беларуская мова – адна з тых мелодый, якія заслугоўваюць быць пачутымі» [15]. У некаторых універсітэтах на факультэтах славістыкі ці ўсходнееўрапейскіх даследаванняў прапаноўваюцца лекцыі па беларускай мове, на якіх могуць прысутнічаць не толькі студэнты гэтых устаноў, але і ўсе ахвотныя.

Па гэтай пазіцыі можа быць прыведзена вялікае мноства фактаў, але пры гэтым важна давесці студэнтам, што цікавасць да мовы за межамі краіны – гэта паказчык прэстыжу на сусветнай моўнай арэне.

Пры рэалізацыі стратэгіі пераканання неабходна абвязкова сфармуляваць перавагі (не толькі сімвалічныя, але і прагматычныя), якія дае рэальны білінгвізм: двухмоўная кампетэнцыя дазваляе быць адпаведным (арганічным) у самых розных камунікатыўных сітуацыях, а гэта неабходны фактар асабістага псіхалагічнага камфорту; сам працэс авалодання дзвюма роднаснымі мовамі – гэта працэс паляпшэння ўласных кагнітыўных навыкаў і развіцця крытычнага мыслення; уменне весці вусную і пісьмовую камунікацыю на дзвюх дзяржаўных мовах на прафесійных тэмах – гэта канкурэнтная перавага асобы ў вачах патэнцыяльнага наймальніка, які арганізоўвае работу ў строгай адпаведнасці з заканадаўствам, у тым ліку і моўным; добрае валоданне не толькі рускай, але і беларускай мовай – гэта «масток» да разумення ўкраінскай і польскай моў, а значыць, і да адпаведных інфармацыйных прастораў; выкарыстанне перакладу не толькі на рускую, але і адначасова на беларускую мову і супастаўленне перакладзеных варыянтаў пры спажыванні інфармацыі з іншымі моўнымі кантэнтаў (асабліва малазнаёмых культур) дазваляе ацаніць, на колькі дакладна разумеецца сэнс гэтага кантэнту.

Заклучэнне. Выкарыстанне разнастайных прыёмаў арганізацыі вучэбнай дзейнасці студэнтаў, добразычлівая атмасфера ў студэнцкіх групах, прадуманая аргументаванасць кожнай пазіцыі на шляху рэалізацыі стратэгіі пераканання – усё гэта, па нашым перакананні, складнікі пазітыўнага ўплыву на фарміраванне кагнітыўных і паводзінскіх характарыстык будучага прафесіянала як моўнай асобы, на фарміраванне ўнутранай матывацыі да самастойнасці ў вырашэнні разнастайных вучэбных задач па моўнай дысцыпліне і праблемы ўласных моўных кампетэнцый.

Спіс літаратуры

1. Бакшаева Н. А., Вербицкий А. А. Психология мотивации студентов: учеб. для вузов. 2-е изд., стер. М.: Юрайт, 2025. 170 с.
2. Мешков Н. И., Яшкова А. Н. Мотивация учебной деятельности студентов младших курсов // Проблемы современного педагогического образования. 2020. № 66-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/motivatsiya-uchebnoy-deyatelnosti-studentov-mladshih-kursov> (дата обращения: 27.07.2025).
3. Крылова М. Н. Способы мотивации учебной деятельности студентов вуза // Перспективы науки и образования. 2013. № 3. С. 86–95.
4. Чумакова Т. Н., Жиренко Д. И. Мотивация студентов вузов как актуальная проблема современного образования // Образование и право. 2023. № 12. С. 420–425.
5. Лопатина Н. И. Проблемность развития учебной мотивации студентов вуза // Психолого-педагогический журнал “Гаудеамус”. 2017. Т. 16, № 2. URL: <file:///C:/Users/NewService/Downloads/problemnost-razvitiya-uchebnoy-motivatsii-studentov-vuza.pdf> (дата обращения: 30.06.2025).
6. Чирков В. И. Самодетерминация и внутренняя мотивация поведения человека // Вопросы психологии. 1996. № 3. С. 116–133.
7. Лукашанец А. А. Беларуская мова ў XXI стагоддзі: асаблівасці развіцця і функцыянавання // Мова – літаратура – культура: мат. VI Міжнар. навук. канф., Мінск, 28–29 кастр. 2010 г.: у 2 ч. Мінск, 2011. Ч. 1. С. 3–8.

8. Волюнец Т. Языковая ситуация в Беларуси и ее отражение в современном газетном тексте // *Rozprawy Komisji Językowej ŁTN*, t. LXV, 2018/65. С. 245–259. URL: <https://bibliotekanauki.pl/articles/594229> (дата обращения: 30.06.2025).
9. Конюшкевич М. И. Двужычное медиапространство. Статья первая. Белорусизмы в русскоязычных текстах белорусских СМИ // *Медиалингвистика*. 2016. № 4 (14). С. 59–69. URL: <https://elib.grsu.by/doc/19395> (дата обращения: 20.09.2025).
10. Кандрацэня І., Лапцёнак А. Вытокі і здабыткі сучаснай беларускай лексікаграфіі і тэрмінаграфіі // *Наука и инновации*. 2022. № 1 (227). С. 31–36. URL: <https://innosfera.belnauka.by/jour/article/view/22/23> (дата звароту: 18.12.2025).
11. Клімашэвіч К. Я., Сяргееў Я. Ю. Папулярызация беларускай мовы і культуры ў байнэце // Развитие русского и белорусского языков в условиях информатизации общества: сб. тез. докл. 61-й науч. конф. аспирантов, магистрантов и студентов, Минск, 21–25 апр. 2025 г. Минск, 2025. С. 74–76.
12. Карысныя слоўнікі і даведнікі // Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі. URL: <https://daviedka.bnkorpus.info/slouniki/> (дата звароту: 22.09.2025).
13. Нацыянальны корпус беларускай мовы (Беларускі N-корпус) // Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі. URL: <https://bnkorpus.info/> (дата звароту: 22.09.2025).
14. Обучение на филологическом факультете. URL: <https://www.philol.msu.ru/studies/specializations/> (дата обращения: 20.12.2025).
15. Міцкевіч Л. Як папулярызуюць беларускую мову ў Кітаі, расказвае дырэктар Цэнтра Якуба Коласа ў Цяньдзінскім універсітэце // Издательский дом «Педагогическая пресса». URL: <https://nastgaz.by/yak-papulyaryzuyuts-belaruskuyu-movu-u-kitai-raskazvae-dyrekhtar-tsentra-yakuba-kolasa-u-t-endzinskim-universitetse/> (дата звароту: 20.12.2025).

References

1. Bakshayeva N. A., Verbitsky A. A. *Psikhologiya motivatsii studentov* [Psychology of student motivation]. Moscow, Yurayt Publ., 2025. 170 p. (In Russian).
2. Meshkov N. I., Yashkova A. N. Motivation of educational activities of undergraduates. *Problemy sovremennogo pedagogicheskogo obrazovaniya* [Problems of modern teacher education], 2020, no. 66-2. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/motivatsiya-uchebnoy-deyatelnosti-studentov-mladshih-kursov> (accessed 27.07.2025) (In Russian).
3. Krylova M. N. Ways to motivate university students' learning activities. *Perspektivy nauki i obrazovaniya* [Prospects of science and education], 2013, no. 3, pp. 86–95 (In Russian).
4. Chumakova T. N., Zhirenko D. I. Motivation of university students as an urgent problem of modern education. *Obrazovaniye i pravo* [Education and law], 2023, no. 12, pp. 420–425 (In Russian).
5. Lopatina N. I. Problematic development of educational motivation of university students. *Psikhologo-pedagogicheskiy zhurnal "Gaudeamus"* [The psychological and pedagogical journal "Gaudeamus"], 2017, vol. 16, no. 2. Available at: <file:///C:/Users/NewService/Downloads/problemnost-razvitiya-uchebnoy-motivatsii-studentov-vuza.pdf> (accessed 30.06.2025) (In Russian).
6. Chirkov V. I. Self-determination and internal motivation of human behavior. *Voprosy psikhologii* [Questions of psychology], 1996, no. 3, pp. 116–133 (In Russian).
7. Lukashaniets A. A. The Belarusian language in the 21st century: features of development and functioning. *Mova – litaratura – kultura: materyyaly VI Mizhнароднай navukovay kanferentsyi* [Language – literature – culture: proceedings of the VI International Scientific Conference]. Minsk, 2011, part 1, pp. 3–8 (In Belarusian).
8. Volynets T. The linguistic situation in Belarus and its reflection in the modern newspaper text. *Rozprawy Komisji Językowej ŁTN* [Proceedings of the Language Commission of Latvia], vol. LXV, 2018/65, pp. 245–259. Available at: <https://bibliotekanauki.pl/articles/594229> (accessed 30.06.2025) (In Russian).

9. Konushkevich M. I. Bilingual Media Space. Article One. Belarusianisms in Russian-language texts of Belarusian media. *Medialingvistika* [Medialinguistics], 2016, no. 4 (14), pp. 59–69. Available at: <https://elib.grsu.by/doc/19395> (accessed 20.09.2025) (In Russian).

10. Kandratenya I., Laptanak A. Origins and achievements of modern Belarusian lexicography and terminography. *Nauka i innovatsii* [Science and innovation], 2022, no. 1 (227), pp. 31–36. Available at: <https://innosfera.belnauka.by/jour/article/view/22/23> (accessed 18.12.2025) (In Belarusian).

11. Klimashevich K. Ya., Syargeyeŭ Ya. Yu. Popularization of the Belarusian language and culture on the Internet. *Razvitiye russkogo i belorusskogo yazakov v usloviyakh informatizatsii obshchestva: sbornik tezisov dokladov 61-y nauchnoy konferentsii aspirantov, magistrantov i studentov* [Development of the Russian and Belarusian languages in the context of informatization of society: collection of abstracts of the 61st scientific conference of graduate students, undergraduates and students]. Minsk, 2025, pp. 74–76 (In Belarusian).

12. Useful dictionaries and reference books. *Instytut movaznaustva imya Yakuba Kolasa NAN Belarusi* [Yakub Kolas Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Belarus]. Available at: <https://daviedka.bnkorpus.info/slouniki/> (accessed 22.09.2025) (In Belarusian).

13. The National Corpus of the Belarusian language (Belarusian N-corpus). *Instytut movaznaustva imya Yakuba Kolasa NAN Belarusi* [Yakub Kolas Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Belarus]. Available at: <https://bnkorpus.info/> (accessed 22.09.2025) (In Belarusian).

14. Studies at the Faculty of Philology. Available at: <https://www.philol.msu.ru/studies/specializations/> (accessed 20.12.2025) (In Russian).

15. Mickewicz L. How the Belarusian language is popularized in China, says the director of the Yakub Kolas Center at Tienting University. *Izdatel'skiy dom "Pedagogicheskaya pressa"* [Publishing House "Pedagogical press"]. Available at: <https://nastgaz.by/yak-papulyaryzuyuts-belaruskuyu-movu-u-kitai-raskazvae-dyrektar-tsentra-yakuba-kolasa-u-t-endzinskim-universitetse/> (accessed 20.12.2025) (In Belarusian).

Інфармацыя пра аўтара

Кірдун Ала Анато́льеўна – кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры беларускай філалогіі. Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт (вул. Святлова, 13а, 220006, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь). E-mail: allakirdun@belstu.by. ORCID: 0009-0003-4882-5124. ResearcherID: PMQ-4268-2026.

Information about the author

Kirdun Ala Anatol'yeuna – PhD (Philology), Assistant Professor, the Department of Belarusian Philology. Belarusian State Technological University (13a Sverdlova str., 220006, Minsk, Republic of Belarus). E-mail: allakirdun@belstu.by. ORCID: 0009-0003-4882-5124. ResearcherID: PMQ-4268-2026.

Паступіў 09.01.2026